

MEMORANDUM

VERKIEZINGEN 2019

Doof Vlaanderen streeft naar gelijkwaardigheid, emancipatie en ontplooiing van dove mensen en hun taal, de Vlaamse Gebarentaal, in de samenleving. Daarom komt Doof Vlaanderen op voor de eigenheid, rechten en het welzijn van dove mensen in alle aspecten van het dagelijks leven. Dove mensen hebben een intersectionele status als mensen met een handicap en een taalminoriteitsgroep met een eigen taal, de Vlaamse Gebarentaal, en cultuur. Dove mensen willen behoren tot een inclusieve maatschappij met behoud van hun eigenheid, hun taal en hun verbondenheid met andere Vlaamse Gebarentalige dove en horende personen.

Naar aanleiding van de komende Vlaamse, federale en Europese verkiezingen in mei 2019 heeft Doof Vlaanderen een reeks aanbevelingen geformuleerd voor de nieuwe regeringen en parlementen, en dat voor de diverse thema's waarrond Doof Vlaanderen en haar afdelingen actief zijn. We richten ons in de eerste plaats tot de Vlaamse politieke partijen die de programma's aan het uitschrijven zijn. We hopen dat heel wat punten uit dit memorandum in de komende beleidsperiode zullen worden gerealiseerd.

We verwijzen in dit document naar adviezen van de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal. Doof Vlaanderen en de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal vertrekken vanuit dezelfde visie over het belang en de plaats van Vlaamse Gebarentaal in de maatschappij, maar hebben een andere rol. De Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal adviseert de Vlaamse overheid, terwijl Doof Vlaanderen een belangenorganisatie is.

*Meer info over Doof Vlaanderen op www.doof.vlaanderen
Email: belangenbehartiging@doof.vlaanderen*

Het is van groot belang dat politieke partijen en kandidaten voor de verkiezingen hun verkiezingsprogramma en alle informatie over de verkiezingen toegankelijk maken voor dove kiezers. Doof Vlaanderen vraagt dan ook om informatie in Vlaamse Gebarentaal te verspreiden en video's steeds te ondertitelen.

INHOUDSOPGAVE

1.	Erkenning van het recht op Vlaamse Gebarentaal	3
2.	Dienst voor meertalig opvoeden in Nederlands en Vlaamse Gebarentaal	3
3.	Tweetalige klassen in Nederlands en VGT in het regulier onderwijs	4
4.	Tolken Vlaamse Gebarentaal	5
	4.1. <i>Dove tolken: erkenning en opleiding</i>	
	4.2. <i>Afstandstolken</i>	5
	4.3. <i>“C-uren” voor verenigingen</i>	
	4.4. <i>Beroepsregister voor tolken Vlaamse Gebarentaal</i>	6
5.	Welzijn en zorg voor dove ouderen	6
6.	Communicatiebeleid van de overheid	7
7.	Meer media in Vlaamse Gebarentaal	7
8.	Werk	8
9.	Nooddiensten – app 112	8
10.	Openbaar vervoer	9
11.	Onroerende voorheffing gebouwen dovenclubs	9

1 ERKENNING VAN HET RECHT OP VLAAMSE GEBARENTAAL

In 2006 werd de Vlaamse Gebarentaal (VGT) erkend als de visueel-gestuele natuurlijke taal die gebruikt wordt door dove en horende Vlaamse Gebarentaligen in Vlaanderen en Brussel. In het decreet Vlaamse Gebarentaal is naast die symbolische erkenning van de taal ook bepaald dat er een Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal wordt opgericht, dat er een expertisecentrum wordt aangeduid en gefinancierd en dat er jaarlijks middelen worden vrijgemaakt voor projecten die de Vlaamse Gebarentaal in de samenleving verankeren. Doof Vlaanderen pleit ervoor dat de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal niet beperkt blijft tot de louter culturele erkenning van VGT als taal, maar dat **de rechten van de mensen die VGT gebruiken ook erkend worden**. Op die manier zou het recht op Vlaamse Gebarentaal ook in andere domeinen kunnen gelden.

Wij vragen:

- De oprichting van een **parlementaire werkgroep Vlaamse Gebarentaal** waarin parlementsleden uit verschillende commissies zouden zetelen en zich over beleidskwesties aangaande de Vlaamse Gebarentaal zouden buigen, zoals bijvoorbeeld het stimuleren van de verwerving van VGT;
- **De herziening en uitbreiding van het Decreet Vlaamse Gebarentaal** naar andere beleidsdomeinen, o.a. met het recht op verwerving van en onderwijs in Vlaamse Gebarentaal voor dove kinderen en voor horende kinderen van dove ouders (cf. punten 2 en 3). Op vraag van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal en in opdracht van minister Gatz werden de mogelijkheden onderzocht om de juridische status van Vlaamse Gebarentaal en de rechten van Vlaamse Gebarentaligen in Vlaanderen te verstevigen en te verankeren. Het rapport kan u [hier](#) terugvinden.
- De erkenning van de **Vlaamse Gebarentaal als taal in verschillende domeinen**, bv. als voorkeurstaal van de werkzoekende en de dove werkende bij VDAB en gespecialiseerde partners (GTB, GOB's, enz.) of bij contacten met nooddiensten;
- Het aanbieden van een vak Vlaamse Gebarentaal voor iedereen van kleuter- tot hoger onderwijs. Een dergelijk vak zou bijdragen tot een volwaardige sociale inclusie van dove gebarentaligen.

2 DIENST VOOR MEERTALIG OPVOEDEN IN NEDERLANDS EN VGT

De meeste dove kinderen worden geboren in een horende familie. Voor die ouders en kinderen is er op dit moment geen goed uitgebouwd, gepast aanbod om Vlaamse Gebarentaal te leren. Ook dove ouders met dove kinderen en/of horende kinderen zitten vaak met vragen rond het meertalig opvoeden van hun kinderen, met Nederlands, Vlaamse Gebarentaal en soms nog andere talen.

Doof Vlaanderen pleit ervoor om een **dienst op te richten waar (horende en dove) ouders met dove kinderen en dove ouders met horende kinderen op maat Vlaamse Gebarentaal verwerven**. Bij deze dienst zouden ze ook moeten terecht kunnen met vragen over **meertalig opvoeden, mét Vlaamse Gebarentaal**. We vragen dat de overheid het recht op verwerving van Vlaamse Gebarentaal erkent en middelen vrijmaakt voor een dergelijke dienst.

3 TWEETALIGE KLASSEN IN NEDERLANDS EN VGT IN HET REGULIER ONDERWIJS

Doof Vlaanderen ontwikkelde een visie op volwaardig **tweetalig onderwijs (Nederlands en Vlaamse Gebarentaal) in het reguliere onderwijs, voor dove kinderen en voor horende kinderen van dove ouders** (www.doof.vlaanderen/tweetaligeklassen). Nu bestaat dit aanbod niet: ouders van dove kunnen enkel kiezen voor het buitengewoon onderwijs type 7, of voor regulier onderwijs met of zonder tolken Vlaamse Gebarentaal. Dit is geen tweetalig onderwijs. Horende kinderen van dove ouders gaan naar het regulier onderwijs zonder enig aanbod in VGT.

Op 25 januari 2018 is onze vraag aan bod gekomen in de verenigde Commissies van Onderwijs en Cultuur in het Vlaams Parlement. Het model werd er uitgebreid voorgesteld en er werden goede, doordachte en praktische vragen gesteld. U kan de [hoorzitting](#) en de gebruikte [presentatie](#) herbekijken en het [verslag](#) lezen.

We pleiten ervoor om op minimum één plaats in Vlaanderen dergelijke tweetalige klassen in te richten. Daartoe willen we starten met een pilootproject “Tweetalige klassen VGT – Nederlands”, volgens het proeftuindecreet. In het bovengenoemde [rapport over het onderzoek naar de juridische status van VGT](#) werden er mogelijkheden toegelicht over hoe tweetalige klassen kunnen worden geïmplementeerd.

© Cursusreeks Vlaamse Gebarentaal voor kleuters, door 't Signaal vzw, dankzij subsidies van Rotary

4 TOLKEN VLAAMSE GEBARENTAAL

Gebarentalige dove personen maken gebruik van tolken Vlaamse Gebarentaal in diverse domeinen. Zowel in het onderwijs, op het werk als in de privésituatie voorziet de Vlaamse overheid een (beperkt) recht op tolken.

4.1 DOVE TOLKEN: ERKENNING EN OPLEIDING

Tot voor kort stond “tolk” gelijk met “een horende persoon die tolkt tussen Vlaamse Gebarentaal en Nederlands”. De bestaande tolkenopleidingen zijn ook gericht op horende studenten die VGT als vreemde taal leren, en niet aangepast aan de kennis, vaardigheden en noden van dove tolken. Nochtans zijn ook dove personen al heel lang aan de slag als tolken en vertalers, bv. tussen twee gebarentalen of tussen geschreven Nederlands en Vlaamse Gebarentaal, op televisie, voor het vertalen van informatie op websites, als tolk voor doofblinde mensen... Vele dove tolken werken informeel (vrijwillig, onbetaald), maar de laatste jaren worden dove tolken af en toe ook betaald ingezet. Twee dove tolken zijn officieel erkend en kunnen worden uitbetaald door de overheid, net zoals horende tolken (via tolkuren in onderwijs, in de arbeids- of privésituatie). Sommige andere dove tolken worden betaald door organisaties die van hun diensten gebruik maken (bv. de dove tolken die voor VRT werken).

Doof Vlaanderen vraagt op korte termijn een **intensieve opleiding voor reeds actieve tolken, gekoppeld aan een officiële erkenning**. Op middellange termijn dient er ook een volwaardige opleiding voor toekomstige dove tolken te komen.

Diensten, zoals VDAB en gespecialiseerde partners, CAW en (N)RTH-diensten, justitie, politie en openbare diensten, dienen zich bewust te zijn van de rol van dove tolken en de meerwaarde die zij hebben bij het tolken in specifieke situaties (bv. voor anderstalige doven of doofblinde mensen).

4.2 AFSTANDSTOLKEN

De huidige afstandstolkendienst, ingericht door het Vlaamse Communicatie Assistentie Bureau voor Doven, is slechts beperkt open en niet in overeenstemming met Europese regelgeving. Opdat dove mensen volledig zouden gebruik kunnen maken van telefonie, dient de dienst **24/7 open te zijn, gebruiksvriendelijk met korte wachttijden en meerdere tolken, met inbegrip van teksttelefonie (RTT), bereikbaarheid noodnummer 112 en interoperabel met alle mogelijke toestellen en systemen**. Bovendien vraagt Doof Vlaanderen ook om de dienst structureel in te bedden door structurele financiering te voorzien.

Meer informatie over de nodige verbeteringen aan de afstandstolkendienst vindt u in [het advies](#) van de Adviescommissie Vlaamse Gebarentaal.

4.3 “C-UREN” VOOR VERENIGINGEN

Veel verenigingen willen hun aanbod toegankelijk maken en het via tolken Vlaamse Gebarentaal openstellen voor dove én horende deelnemers. Dat geldt zowel voor dovenverenigingen die horende deelnemers willen verwelkomen als voor dove mensen die willen deelnemen aan het “horende” vrijetijdsleven. Voor verenigingen is het een zware financiële dobber om tolken in te zetten. Daarom doen dove mensen dan ook vaak beroep op hun beperkte aantal tolkuren in de privésituatie. Die zogenaamde L-uren dienen echter ook voor het inzetten van tolken voor bv. gesprekken met de notaris, de bank, oudercontacten, en zijn te beperkt om ook in het verenigingsleven gebruikt te kunnen worden.

Doof Vlaanderen pleit ervoor dat de overheid **voor het brede vrijetijdsaanbod “cultuur-uren” (“C-uren”) in het leven zou roepen, waar verenigingen beroep op kunnen doen om tolken in te schakelen.**

4.4 BEROEPSREGISTER VOOR TOLKEN VLAAMSE GEBARENTAAL

Tolken Vlaamse Gebarentaal worden op dit moment op geen enkele manier geëvalueerd vanaf het moment dat ze hun diploma halen. Doof Vlaanderen vraagt daarom hoogdringend te **investeren in permanente kwaliteitsbewaking van tolken VGT in de vorm van een beroepsregister**, waarbij registratie in het register noodzakelijk is om het beroep als tolk te kunnen (blijven) uitoefenen. Dit moet samengaan met de **uitbouw van een bijscholingsaanbod voor tolken.**

5 WELZIJN & ZORG VOOR DOVE OUDEREN

De zorg die aan dove ouderen aangeboden wordt door de diverse diensten en schakels in de zorgketen, van mantelzorg tot woonzorgcentra, dient **“cultuursensitief”** te zijn. Concreet houdt dat in dat **de zorg doorheen de hele keten ook in Vlaamse Gebarentaal aangeboden dient te worden en met respect voor de specifieke culturele kenmerken van dove ouderen.**

Doof Vlaanderen pleit ervoor dat de overheid **financiering voorziet om in één woonzorgcentrum per provincie personeel aan te werven dat zorg in Vlaamse Gebarentaal aan dove ouderen verleent.** Daarnaast dient er geïnvesteerd te worden in **expertiseopbouw van gezinszorg en aanvullende thuiszorgdiensten** die een specifiek aanbod voorzien voor de doelgroep van dove gebarentalige ouderen. Dat kan erin bestaan Vlaamse Gebarentalige personeelsleden in te schakelen, of tolken Vlaamse Gebarentaal voor bepaalde opdrachten alsook informatie in Vlaamse Gebarentaal toegankelijk te maken.

De informatie over het huidige aanbod van diensten die beschikbaar is bij het Agentschap Zorg en Gezondheid, de Vlaamse Sociale Bescherming en bij de Vlaamse Ouderenraad dient toegankelijk te worden in Vlaamse Gebarentaal. Binnen het kader van zelfstandig ouder worden moeten dove ouderen zelf de weg kunnen vinden en moeten ze met hun vragen bij een gebarentalige contactpersoon terecht kunnen.

6 COMMUNICATIEBELEID VAN DE OVERHEID

Dove gebarentalige personen kunnen bij de meeste openbare diensten niet terecht in Vlaamse Gebarentaal. Doof Vlaanderen vraagt dat **de overheid, openbare diensten, politie en justitie hun informatie en diensten aanbieden in Vlaamse Gebarentaal**. Dat kan op verschillende manieren gebeuren, bv. door mensen in dienst te nemen die VGT kennen, door middelen te voorzien voor de centrale afstandstolkendienst, door informatie op websites te vertalen in VGT (zie hierover de [aanbeveling van Doof Vlaanderen mbt toegankelijkheid van websites](#)).

Ook dienen **sensibiliserings- en informatiecampagnes van de Vlaamse en federale overheid** steeds toegankelijk te zijn voor dove mensen. We vragen dat campagnes ook in Vlaamse Gebarentaal verspreid worden.

7 MEER MEDIA IN VLAAMSE GEBARENTAAL

Doof Vlaanderen pleit voor meer media rechtstreeks in Vlaamse Gebarentaal (en Nederlands), dus niet via tolken, maar geproduceerd en gepresenteerd door Vlaamse Gebarentaligen en gericht op voor verschillende doelgroepen van dove Vlaamse Gebarentaligen, zoals bv. [professor Doof & \(S\)tom](#), ['t Gebarenhutje](#), [1001 Gebaren](#). We vragen dat de Vlaamse overheid hierrond richtlijnen zou opleggen aan de openbare omroep, zodat er een structurele verankering van deze gemeenschapsmedia mogelijk wordt met regelmaat in de productie, betaalde krachten en uitzending via televisie. We vragen dat dit in de nieuwe beheersovereenkomst met de VRT zou opgenomen worden. We wijzen hierbij ook vooral op het recht van kinderen op programma's in Vlaamse Gebarentaal, voor kleuters is er nu geen aanbod.

© Professor Doof & (S)Tom van Visual Box vzw

8 WERK

Naar aanleiding van het [aanbevelingsrapport “Doven en Arbeid” van Doof Vlaanderen](#) (2015) en de aanbeveling over de [inclusie van dove personen op de Vlaamse arbeidsmarkt van Unia en Doof Vlaanderen](#) (2018) heeft VDAB beslist om volgende knelpunten aan te pakken: een basisopleiding voor VDAB-medewerkers over doofbewustzijn en Vlaamse Gebarentaal; toegankelijkheid van de Servicelijn en de klachtenprocedure; vertalen van bevindingen uit het ESF-project “[Doof talent](#)” in de dienstverlening van VDAB; informatie over redelijke aanpassingen in Vlaamse Gebarentaal verstrekken aan dove personen; en verhoging van het pakket arbeidstolkuren (A-uren) tot max. 30% van werktijd van dove werknemers. Doof Vlaanderen is verheugd dat VDAB deze inspanningen levert in het belang van dove mensen.

We vragen echter ook dat volgende vier knelpunten aangepakt zouden worden:

- **Evaluatie van de kwaliteit van de dienstverlening van de gespecialiseerde partners van VDAB** aan dove klanten; eventuele knelpunten op beleidsniveau aanpakken zodat de dienstverlening verbetert.
- **Financiële en/of materiële ondersteuning** verlenen aan de gespecialiseerde partners, zodat hun **diensten cultuursensitief en in Vlaamse Gebarentaal** worden aangeboden aan dove werkzoekenden en werkenden, o.a. financiering van groepsmodules voor dove werkzoekenden (bv. sollicitatietraining); voor dove werkenden en hun leidinggevenden en collega's (bv. over communicatie op de werkplaats); voor dove werkenden en hun leidinggevenden/werkgevers (bv. over redelijke aanpassingen en/of doorgroeien op het werk).
- **Versterking van het tolkenaanbod bij VDAB en gespecialiseerde partners: het inschakelen van voorkeurstolken mogelijk maken** voor contacten van dove klanten met medewerkers van VDAB en gespecialiseerde partners. Dove klanten moeten kunnen kiezen uit het brede aanbod van tolken VGT (bv. tolken met expertise in bepaalde werkdomeinen, tolken die het dialect van de dove persoon gebruiken, dove tolken die International Sign gebruiken) en mogen niet verplicht worden om enkel met één van de twee tolken VGT van de VDAB te werken.
- **Uitbreiding van het aantal arbeids- en sollicitatietolkuren:** Ondanks de uitbreiding van het tolkurenpakket tot 30% zijn er dove mensen die nog beperkingen op het werk ervaren, doordat ze nood hebben aan meer tolkuren. We vragen voor hen een tolkurenpakket op maat. Daarnaast zijn er dove werkzoekenden die naast sollicitatiegesprekken ook deelnemen aan informele netwerkmomenten en activiteiten (zoals bv. jobbeurzen, korte vormingen...) om hun kansen op werk te verhogen. Voor hen is het maximum van 36 sollicitatietolkuren per jaar onvoldoende en dient men een uitbreiding van het maximum te voorzien.

9 NOODDIENSTEN – APP 112

De nooddiensten zijn op dit moment niet toegankelijk in Vlaamse Gebarentaal. Doof Vlaanderen pleit ervoor dat men de **nooddiensten via de app 112 in real time text en in live videochat in Vlaamse Gebarentaal kan contacteren**, dat laatste ofwel rechtstreeks met de operator of via een afstandstolk die tussen de operator en de dove persoon tolkt.

We vragen ook dat er in **crisissituaties en bij acute rampen snel informatie in Vlaamse Gebarentaal verspreid wordt**, bv. door het gebruik van live tolken bij toespraken en voorlichtingsmomenten. Die informatie wordt dan vervolgens verspreid via verschillende media (TV, sociale media).

10 OPENBAAR VERVOER

Mobiliteit is een basisrecht: een inclusieve omgeving en inclusieve communicatie en informatie binnen het openbaar vervoer zijn daarom essentieel. Een **inclusief openbaar vervoer** houdt onder andere in dat het personeel een basis Vlaamse Gebarentaal kent en weet hoe het met dove mensen kan communiceren (bv. door sensibilisering en cursussen voor chauffeurs, conducteurs, loketbedienden...). Informatie dient ook zoveel mogelijk **visueel** aangeboden te worden in bussen, trams en metro's en aan haltes van De Lijn alsook op treinen en in stations van de NMBS. Avatars op schermen kunnen **reisinformatie in Vlaamse Gebarentaal** weergeven. Visuele signalen vervangen auditieve boodschappen.

In Frankrijk wordt er gewerkt met een avatar voor boodschappen in treinen en stations, zoals hier: <https://vimeo.com/241012499>.

In Nederland werkt men met een app met treingebaren om auditieve boodschappen om te zetten (zie <https://nieuws.ns.nl/goed-idee-ns-hoofdconductor-nu-ook-treingebaren-in-app-gebarentaal>).

11 ONROERENDE VOORHEFFING GEBOUWEN DOVENCLUBS

Een aantal dovenclubs zijn eigenaar van een gebouw waar zij hun sociaal-culturele werking ontplooiën. Jarenlang hebben zij geen aanslagbiljetten voor hun gebouw gekregen tot het moment waarop de materie aangaande de onroerende voorheffing naar het Vlaams Gewest overgedragen werd, als gevolg van de zesde staatshervorming. Deze dovenclubs zijn kleine organisaties met een honderdtal leden. Ze zijn actief op het lokale niveau. Onder de vrijstellingsvoorwaarden van de federale overheid werden zij beschouwd als “andere soortgelijke weldadigheidsinstellingen”, aangezien ze ondersteuning geven aan doven en slechthorende mensen via nazorgdiensten en de organisatie van socio-culturele activiteiten. Hun ontmoetingsplaatsen, de zogenaamde “dovenlokalen”, zijn van groot belang voor het welzijn van doven en slechthorenden: daar krijgen ze de nodige informatie en ondersteuning voor hun integratie in de maatschappij. Daar kunnen ze ook hun eigen cultuur beleven en dit via de Vlaamse Gebarentaal. Het gebruik van hun eigendom, de “dovenlokalen”, dient voor de organisatie van deze activiteiten en dit zonder winst oogmerk.

Sinds enkele jaren krijgen deze dovenclubs minder subsidies vanuit de provincies en hierdoor hebben ze minder mogelijkheden om een sociale dienstverlening te voorzien voor dove en slechthorende personen. Hun belangrijkste inkomsten komen voort uit het lidgeld van hun honderdtal leden, wat heel beperkt is. Toch blijven ze informeel ondersteuning bieden aan doven en slechthorenden en organiseren ze activiteiten, ontmoeting en vormingen die belangrijk zijn voor die doelgroep. Door de erkenning van Doof Vlaanderen als sociaal-culturele vereniging kunnen we sinds 2017 vanuit de koepel ook ondersteuning bieden aan de lokale dovenclubs. Die beperkte extra middelen laten hen echter niet toe om grote uitgaven te dekken, vooral niet wanneer die onverwachts komen.

Doof Vlaanderen vraagt aan de Vlaamse Overheid om **de vrijstellingsregeling vanuit de federale overheid verder in haar regeling toe te passen bij de dovenclubs die tot 2016 als “andere soortgelijke weldadigheidsinstellingen” zonder winst oogmerk beschouwd werden**. Dit is van cruciaal belang voor het verdere bestaan van de dovenclubs en de ondersteuning van hun dove en slechthorende leden op lokaal niveau.